

Μαλάκια και Εχινόδερμα - Μια εμπειρική μεταφυσική που γίνεται Θρησκεία

Αναγνωστικά σχόλια για το βιβλίο του Αναστάση Μαδαμόπουλου - *Μαλάκια και Εχινόδερμα - στις μνήμης τους αγρούς, στα κάρβουνα της σκέψης* - εκδόσεις Έναστρον 2022

Μια γραμμή συνέχειας - μια μεταφυσική που γίνεται Θρησκεία

Ένα (ακόμη), πεζογραφικό τω τρόπω αλλά ποιητικό τω δέρας, βιβλίο του Αναστάση Μαδαμόπουλου που έρχεται να συμπληρώσει μία πορεία που ξεκίνησε με τις *Μαύρες Πάνω Πέτρες της Φυγής* - Έναστρον 2009, οδήγησε στην *Καμπανελλόπετρα - Μικρές Εκδόσεις 2017*, και φάνηκε να κορυφώνεται με το προηγούμενό του βιβλίο τα *Λεπιδόπτερα* - Έναστρον 2019 (που περιλήφθηκαν στις μικρές λίστες του Αναγνώστη για βιβλία που εκδόθηκαν το έτος 2019.)

Και σ' αυτό το βιβλίο του ο συγγραφέας, ακολουθώντας μια γραμμή συνέχειας που εντάσσει το νέο του πόνημα στον κορμό του έργου του ως εδώ, επιχειρεί μίαν υβριδική συνύπαρξη πεζού και ποιητικού λόγου με ταυτόχρονη παρεμβολή των σκιτσογραφικών βινιετών του. Παραμένοντας πιστός στις αγαπημένες του προκείμενες (πού είναι κατά βάση ένας σχεδόν παιδικός ενθουσιασμός - ή και θαυμασμός - απέναντι στη γνώση, στη μορφή και στο κάλλος), κατασκευάζει ένα ικανό «δοκιμιακό» περιβάλλον στα πλαίσια του οποίου αναπτύσσεται μια αυστηρή και ξεκάθαρη αισθητική ηθική, που καταλήγει να ταυτίζεται με την αισθητική ηθική της φύσης την οποία μελετάει και "εξηγεί". Στην πράξη όσα εξηγεί, μένουν ανεξήγητα καθώς κατά τη "διερευνητική" διαδικασία, τα όστρακα θαυμάζονται τόσο που μετατρέπονται σε λατρευτικά τοτέμ ενώ τα συμπεράσματα αγγίζουν μια μεταφυσική που αποκτά - για αμέτρητους λόγους- την ισχύ Θρησκείας. Δεν ξέρω άλλον που να επιχειρεί κάτι τέτοιο διατηρώντας τόσο ευκρινή την ταυτότητά του, υπογραμμίζω για αυτό τον λόγο τη μοναδικότητα του βιβλίου που χαρακτηρίζεται από ένα μείγμα επιστημονικής συνέπειας, ακρίβειας, ποιητικής αιτίασης, εικαστικής

πλαισίωσης, λεπτομερούς συλλογισμού και αμόλυντης παιδικότητας (παιδικής περιέργειας και αθωότητας).

η επιλογή του θέματος και ο τίτλος

Δεν είναι τυχαίο που, στο βιβλίο αυτό, ως διάδοχο των Λεπιδόπτερων, ο Μαδαμόπουλος ασχολείται με τα μαλάκια και τα εχινόδερμα.

Σε κάθε του βιβλίο άλλωστε υπάρχει μία αφορμή (ένας υπέρτιτλος κι ένας - διατυπωμένος ή υπονοούμενος - υπότιτλος) η οποία νοηματοδοτεί ένα εσωτερικό, φιλοσοφικό ταξίδι. Ταυτόχρονα προϋδεάζει και για την εικαστική κατεύθυνση που θα ακολουθήσει το όλο εγχείρημα. Ο συγγραφέας το έχει ανάγκη αυτό για δύο λόγους

α) διότι στην πράξη – ως εικαστικός – υπηρετεί της εννοιολογική τέχνη με απόλυτο τρόπο: η τέχνη του είναι παράγωγο της έννοιας και όχι της εικόνας (η εικόνα -ή και ο τρόπος- ακολουθούν την έννοια κι όχι αντιστρόφως) και

β) διότι, ως ένθερμος μελετητής του χάους, αρνείται να του παραδοθεί γνωρίζοντας ότι ακόμη και η ίδια η (μητέρα) φύση αντιπαρέρχεται το χάος στον ίδιο βαθμό που το αγκαλιάζει.

το χάος και η αυτοοργάνωση

Υπό αυτήν την έννοια έχει φυσικά την ανάγκη να οργανώνει τη σκέψη του γύρω από ένα κεντρικό θέμα, έναν κορμό. Επίσης υπό αυτήν την έννοια δεν θα μπορούσε να βρει καταλληλότερο αντικείμενο καθώς τα όστρακα, τα μαλάκια, τα εχινόδερμα αποτελούν το απλούστερο παράδειγμα «οργάνωσης του χάους» μιας και αυτή η αυτοοργάνωση προς τους παράξενους ελκυστές του (δηλ. προς τις δομές κανονικοποίησης) γίνεται με απειροστά κι απόλυτα συμμετρικά μοτίβα που επαναλαμβάνονται οδηγώντας σε μαθηματικές κατασκευές έκπαγλης ομορφιάς και συμμετρίας, ανάλογες με κείνες που συναντάμε στα οστρακοειδή.

η εμπειρική βαθμολόγηση και η μεταφυσική

Στα κείμενα του βιβλίου οι κόσμοι που πρεσβεύει το σύμπαν του Μαδαμόπουλου αλληλεπιδρούν ακατάπαυστα, δανείζονται περιεχόμενο από την εμπειρία, την βαθμολογούν και την ανάγουν στη

συνεκτική κόλλα του βίου μας. Τολμώ να πω ότι η εμπειρία προκύπτει ως το απόλυτο «θεϊκό» δώρο προς τον άνθρωπο.

Ταυτόχρονα η εμπειρική πρόσληψη καλωσορίζεται πλέον όχι μόνο ως εργαλείο σχεδόν επιστημονικό (όπως υπογραμμίζεται και στο εισαγωγικό του κείμενο *πρόδρομοι στοχασμοί και εξηγήσεις*) αλλά και ως συναυτουργός ετούτης της νέας Θρησκείας, εφόσον απλώνεται σε όλες τις αισθήσεις, όραση, ακοή (εκείνες οι μικρές τρυπούλες στην Αλιώτιδα, άλλως πως, Αυτί της θάλασσας) όσφρηση (όπου η ξινή οσμή των αστερίων που αφήνονταν να ξεραθούν – δηλαδή να αποσυντεθούν – στα πεζούλια της βεράντας σε στοιχειώνουν από τη στιγμή της ανάγνωσης και δώθε), αφή και – φυσικά- γεύση καθώς οι μαγειρικές αναλαμβάνουν συχνά ρόλο είτε συνηγόρου υπεράσπισης είτε δημόσιου κατήγορου, σε όλο το εύρος του βιβλίου.

Ό,τι συνάγεται και προκύπτει επομένως από αυτήν την εμπειρία – δηλαδή μία φαινόμενη πρόσληψη ορατών τε πάντων και αοράτων – είναι ένας κόσμος γυαλιστερός και πεντακάθαρος (όπως όταν φοράμε για πρώτη φορά τα σωστά γυαλιά) άπειρος διαστάσεων και πολυπλοκότητας.

Αντιθέτως, η διαπίστωση της απουσίας του εμπειρικού σύμπαντος – η κατάρρευση ή ο φόβος του πέρατος – εκεί όπου οδηγούνται δηλαδή τα πράγματα όταν παύει ο εαυτός, προκύπτει ως μία θάλασσα τυφλότητας, ερεβώδης και πηχτή, ένα στρογγυλό μηδενικό δίχως παρακλάδια, ένα κενό, ένα τίποτα.

Μεταξύ του λαμπερού απείρου της βιωτής μας και του ευτελισμένου μηδενός της ανυπαρξίας στερεοποιούνται οι αισθήσεις από τον συγγραφέα, κατά φθίνουσα τάξη, ώστε να μεσολαβεί ένα αδιάκοπο συνεχές εκφυλιζόμενης εμπειρίας. Οι διαφορές τους, ποιοτικές και πεπερασμένες – αν και λογίζονται απειράριθμες στον κορμό της συνείδησης – αποδίδουν προτιμήσεις και μοιραίες συγκρίσεις, οδηγούν δηλαδή σε μια βαθμολόγηση της σπουδαιότητας. Ας δούμε μερικά παραδείγματα:

Από τα πιο ταπεινά θαλασσινά σαλιγκαράκια (τους κοχλιούς) ξεκινώντας, που θα μπορούσαν να ταξινομηθούν στη βάση της κλίμακας βαθμολόγησης, περνάμε σταδιακά στην Κοχύλα, στον Αχινό και στον

Αστερία (που δίχως πολλά πολλά θα έπαιρναν άριστα δέκα) ως την εντυπωσιακή Πίνα που μας χαρίζει την ακριβή βύσσο της, το περίφημο, της θάλασσας, μετάξι κι η οποία φαίνεται να υπερβαίνει ακόμη κι αυτό το ίδιο το δεκάρι.

Πολύ καλό βαθμό βάζει ο συγγραφέας και στην Αχηβάδα: εκείνη τού παρείχε την εκλεπτυσμένη μεθοδολογία για να κατασκευάσει ένα εφηβικό γλωσσάρι με ιδεογράμματα και να οδηγηθεί σε έναν περίκλειστο κώδικα επικοινωνίας με τους φίλους του, κι είναι εκείνη που του υπενθυμίζει κιόλας ότι ο χρόνος λειτουργεί ως περιβάλλον κι όχι ως ροή που παρασύρει το βίο με την κισμετική της υπόσταση. Κατά βάση η άρνηση αυτής ακριβώς της υπόστασης του μοιραίου και του προκαθορισμένου, ορίζει και την αυτάρχεια της μεταφυσικής που προκύπτει από ολόκληρο το βιβλίο. Διότι ο άνθρωπος γίνεται ένας μικρός Θεός, ένας Θεός του δικού του σύμπαντος ο οποίος παρατηρεί, σχολιάζει και ταυτόχρονα δημιουργεί – εκ του σχολιασμού του – τέχνη, απολαμβάνει ο ίδιος την τέχνη αυτή και στη συνέχεια την προσφέρει (την κοινωνεί) σα ζεστό ψωμί στους συνανθρώπους του (δηλαδή σα θεία Κοινωνία). Άδολα. Ανυστερόβουλα. Με αυταπάρνηση. Δίχως ακκισμούς. Με απόλυτη ειλικρίνεια. Κι έχοντας πάντα το άγχος μήπως κουράσει. Στην Πεταλίδα, που παίρνει κι εκείνη έναν πολύ υψηλό εμπειρικό βαθμό, λέει:

Όσο μεγαλώνω όλο και περισσότερο φοβάμαι πως γίνομαι βάρος σε όσους από αγάπη και ανάγκη έχω προσκολληθεί. Βλέπω έναν εφιάλτη, πως αγκαλιάζω τους αγαπημένους μου και τους εξαφανίζω ενώ προήζομαι κάτω από ένα τεράστιο, μαύρο κέλυφος πεταλίδας. Τρέμω μη γίνω κολλιτσίδα και με βαρεθούν οι πιο δικοί μου άνθρωποι.

Εκτός – ή πιο σωστά υπεράνω – βαθμολόγησης θα αφήσει πάντως σίγουρα την Πορφύρα στην οποία θα αντιπαραβάλλει τα βαθιά κόκκινα υφάσματα των αυτοκρατορικών στολών του Βυζαντίου που ήταν βαμμένα με το έκκριμα αυτού του πολύτιμου κογχυλιού με την ταπεινότητα της καταγωγής των πρώτων του ρούχων:

κάτι ελεεινά ράκη με υποδέχθηκαν στη ζωή το 1949 που η συγχωρεμένη η γιαγιάκα μου είχε διαλέξει ανάμεσα στα ερείπια της Δραπετσώνας μετά τους βομβαρδισμούς του Πειραιά από τους Άγγλους.

Σε κάθε περίπτωση η Πορφύρα είναι ένα εξαιρετικό μικροκείμενο που διατρέχει με ποιητικό τρόπο σχεδόν ολόκληρη τη ζωή του συγγραφέα, καταλήγοντας με γλυκόπικρη και αυτοσαρκαστική διάθεση να πει:

ο δικός μου πάντως προικισμένος γέρο Πορφύρας θα μπορούσε να δώσει ένα συγκλονιστικό πειραματικό πατέ murex melanthus ιδανικό επίθεμα σε ρύζι, λιγκουίνι ή κοφτό μακαρονάκι

ταυτίζοντας έτσι το ταπεινό μηδέν και την αρχή της κλίμακας με το φαντασμαγορικό άπειρο και το – έστω και οριακό –τέλος αυτής.

Στο μόνο τριτοπρόσωπο κείμενο της συλλογής, το γλυκόπικρο και νοσταλγικό σε ξένα χέρια, αναφέρεται στη δική του οικογένεια και στο πώς διακρίνεται η πρόσληψη του ίδιου θέματος - αναλόγως του υποκειμένου - από τον πατέρα και από τους γιους. Εκεί αναγνωρίζει την αυθεντία της οργανωμένης φυσικής δομής απέναντι στο εφήμερο των ανθρώπινων κατασκευών περιλαμβάνοντας με πικρό αυτοσαρκασμό και παράπονο σε αυτές, ακόμη και τα δικά του έργα· τα γραπτά ή τα έργα τέχνης.

Τέλος, στην κατακλείδα του – στην υστερόγραφο επισκόπηση - αναφέρει:

ο χρόνος θριαμβεύει πάνω στο ανθρώπινο σώμα ως δύναμη φθοράς εξασθένησης και αφανισμού όχι όμως και στο κοχύλι, όπου η συνοπτική αφήγηση της ιστορίας του μαλακίου γίνεται θα έλεγα με υμνητική διάθεση και δέος καθώς το κέλυφος, η ύλη, δεν παραδίδεται σαν ζαλισμένο θήραμα στον ακόρεστο και ακαταπόνητο θηρευτή χρόνο αλλά αντιστέκεται ανταπαντώντας με μία ιδιότητα που δεν διαθέτει εκείνος, το κάλλος.

μια θρησκεία δίχως Αποκάλυψη

Έτσι γλυκόπικρα διατρέχουμε λοιπόν κι εμείς όλη ετούτη την πολύτιμη σκάλα εμπειρίας και συναίσθησης που μας προσφέρεται μέσω του βιβλίου, αναζητώντας στην ουσία το κάλλος, ώσπου να καταλήξουμε στην κερκόπορτα της ύπαρξης, όπου κατάκοποι (αλλά μόνοι), θα αγωνιστούμε, ενδεχομένως, να κατανοήσουμε και το κάλλος του τέλους πριν συμβεί. Όμως αυτό το τέλος, είναι στην πράξη ένα τέλος των αισθήσεων, ένα τέλος της εμπειρίας. Και το τι έπεται στη συνέχεια - είτε είναι άσχημο είτε είναι εκπάγλου καλλονής - ούτε από εμάς προορίζεται να κατανοηθεί κι ούτε και από το βιβλίο μάς προσφέρεται έστω μια γεύση.

Αυτό είναι και το μοναδικό μειονέκτημα ετούτης της εμπειρικής Θρησκείας, ότι το «Μαλάχια και τα Εχινόδερμα», ως ένα βιβλίο που προκύπτει από την εμπειρία, αδυνατεί να προσφέρει μια Αποκάλυψη και να μετατραπεί σε Βίβλο. Όλα τα υπόλοιπα εκκλησιαστικά κείμενα πάντως, μια χαρά τα υποκαθιστά. _

Κ. Χ. Λουκόπουλος

- 13/11/2022 -

Έναστρον βιβλιοκαφέ